

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียน
โรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม
The Development of Local Human Capital Curriculum on Processing
Organic Rice for Ban Nonrang Wittayakarn School Students with
Community Participation

สมพิศ สีตะสุต

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Sompit Sitasuta

Faculty of Education, Loei Rajabhat University

Received: May 24, 2022

Revised: November 4, 2022

Accepted: November 7, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่น ทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วมใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปข้าวอินทรีย์ วิทยากรท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู นักเรียน โรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ กลุ่มเป้าหมายได้มา โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความต้องการเกี่ยวกับหลักสูตร แบบทดสอบก่อนเรียนหลังเรียน แบบประเมินชิ้นงาน แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และแบบประเมินความพึงพอใจ นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ วิเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า (1) โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า หลักสูตรเป็นหลักสูตรที่นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และครอบครัว สามารถนำทรัพยากรไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคตได้จริง และหลักสูตรมีความน่าสนใจมีสอดคล้องกับความต้องการ มีผลการประเมินความต้องการการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับ 4.79 อยู่ระดับมาก (2) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับ

นักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาคาร โดยชุมชนมีส่วนร่วมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมา นั้นมีประสิทธิภาพเนื่องจากนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเฉลี่ยโดยรวมในระดับมากที่สุด 4.62

คำสำคัญ: หลักสูตรท้องถิ่น ทุมนุชนุชย์ การแปรรูปข้าวอินทรีย์ การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this study were: 1) to develop a local human capital curriculum on processing organic rice for Ban Nonrang Wittayakarn school students with community participation, and 2) to study the effectiveness of a local human capital curriculum on processing organic rice for Ban Nonrang Wittayakarn school students with community participation. The participatory action research was undertaken in this study. The target groups used in the research were divided into two groups; group 1 included administrators, parents, the chairman of the organic rice processing community enterprise group, local scholars, local organization representatives and group 2 included those involved in the teaching and learning process of Ban Nonrang Wittayakarn school. The sample were recruited by using purposive sampling. An Interview form, curriculum requirement questionnaires, pre and post learning test, work-product, work-performance and satisfaction assessment forms were used for collecting data. The quantitative data was analyzed through frequency and percentage, while the qualitative data was analyzed by using content analysis. The research results revealed that: (1) the local human capital curriculum on processing organic rice for Ban Nonrang Wittayakarn school students with community participation and collaboration was in accordance with the students' needs and interests. The curriculum helped promote local resources to create added value for self and family and actually use resources for future careers. The overall evaluation of the needs for curriculum development was at the high level with the average of 4.79) and (2) The students' satisfaction with the said curriculum after the curriculum had been tried out was at the very high level with the average of 4.62.

Keywords: Local Curriculum, Human Capital, Processing Organic Rice, Community Participation

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2572 มีแนวคิดเกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education For ALL) เป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้ประชาชนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่ปฐมวัย วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัยมีโอกาสในการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้แต่ละบุคคลได้พัฒนาตาม ความพร้อม และความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำรงชีวิต

และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม รวมทั้งมีสมรรถนะในการทำงาน เพื่อการประกอบอาชีพตามความถนัดและความสนใจ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ อันจะนำไปพัฒนาตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติจึงต้องกำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม โดยไม่ปล่อยปละละเลย หรือทิ้งใครไว้ข้างหลัง (No One Left Behind) หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All For Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคนเป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้องครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลายสนองความต้องการ และความจำเป็นของแต่ละบุคคล และสนองยุทธศาสตร์ชาติ และความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญ และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมจัดการศึกษา เสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมจัดการศึกษา เสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ตามความพร้อม เพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 27 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น สถานศึกษาต้องจัดทำหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับบริบทชุมชนของตนเอง คือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีการนำบุคคลในชุมชนมาเป็นผู้ร่วมในการพัฒนาหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กับบริบทของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเกิดขึ้นตามแนวคิดของนักสร้างหลักสูตร คือ (Bobbitt, 1981) มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรที่เป็นรูปธรรม มีขั้นตอนการสร้าง ระบุองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรในด้านจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผล มีแนวคิดสอดคล้องกับ (Bobbitt, 1981) แต่มีจุดเน้นที่ต่างกันเรื่องการสร้างหลักสูตรที่เข้าถึงประสิทธิภาพของการทำงานมากกว่า ดังนั้น การสร้างหลักสูตรเน้นให้ความสำคัญกับการเตรียมเยาวชนให้พร้อมกระทำกิจกรรมเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียน สังคม ผู้สร้างหลักสูตรมีหน้าที่วิเคราะห์กิจกรรม วิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ปัญหาในสังคมของผู้เรียน เพื่อนำกิจกรรมมาเป็นเนื้อหาสาระในหลักสูตร การสร้างหลักสูตรจึงนิยมให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรด้วย และควรพัฒนาขึ้นจากแนวความคิดของคนในท้องถิ่น และได้เริ่มเอาปรัชญาการศึกษาที่เน้นวิถีชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่นเข้ามาในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาชุมชน โดยเชื่อว่าปรัชญาการศึกษาสำหรับท้องถิ่นที่อยู่และแหล่งที่มาของชีวิตของคนในท้องถิ่นทุกคน ดังนั้นจึงถือว่าเป็นความรับผิดชอบของทุกคนที่ต้องช่วยกันรักษาความสมดุลของธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัว และใช้นานทีสุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้ตามธรรมชาติ ทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปตามวิถีทางของชีวิตอย่างแท้จริง (สำลี ทองอิ้ว, 2545)

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในประเทศไทย (สำลี ทองจิ้ว, 2545) กล่าวถึง กลุ่มกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเข้าเป็นแนวร่วมระหว่างชุมชน กลุ่มแนวคิดนี้ ยึดความร่วมมือของชาวบ้าน ครู และนักวิชาการในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบยั่งยืนเป็นหลัก หลักสูตรสร้างมาจากความต้องการของชุมชน โดยชาวบ้านเป็นผู้กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการ ส่วนสถานศึกษาทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และหลักการของชาวบ้านมาสร้างเป็นตัวหลักทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ และทักษะร่วมกับชาวบ้านในชุมชน รวมทั้งการประเมินผล จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น โดยโรงเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง (วิรัตน์ โพธิ์ศรีเรือง, 2562) ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทำนาเกษตรอินทรีย์ว่าได้เริ่มทำนาเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ได้ทดลองปลูกข้าวด้วยตัวเองก่อนจากพื้นที่นาของตัวเอง แต่คนในชุมชนก็ไม่ได้เห็นด้วยกับวิธีการปลูกข้าวอินทรีย์เพราะคิดว่าคงไม่ได้ผลผลิตตามที่ต้องการแต่ นายวิรัตน์ โพธิ์ศรีเรือง ก็ได้ผลิตนาข้าวอินทรีย์มาตลอดตามความต้องการของตัวเองทำให้ทราบว่าราคาค่อนข้างดี ภายหลังได้เริ่มทำนาแบบเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง โดยได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดิน และกรมส่งเสริมข้าว จังหวัดขอนแก่น และได้สร้างกลุ่มการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่มมีการนำคนในชุมชนมาสร้างกลุ่มในการปลูกข้าวเมื่อมีผลผลิตข้าวจำนวนมากขึ้น ประสบปัญหาหาคาข้าวตกต่ำราคาใกล้เคียง 10 บาท จึงทำให้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการแปรรูปข้าวอินทรีย์เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่า เช่น ผลิตเป็นแป้ง เครื่องสำอาง ขนม อาหารประเภทเส้น อาหารเพื่อสุขภาพ ไอศกรีมจุกข้าว น้ำจุกข้าว (น้ำข้าวกลั่นงอก) ขนมโดนัทจากจุกข้าว ไวน์ข้าวฮางอก น้ำส้มสายชูจากข้าว และสครับขัดผิว นายวิรัตน์ โพธิ์ศรีเรือง จึงได้ปรึกษากลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแก้ปัญหา ป้องกันปัญหา ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างอาชีพหารายได้เสริมให้กับครอบครัว ในการแปรรูปข้าวอินทรีย์ในชุมชน พร้อมทั้งมีกลุ่มวิสาหกิจที่สำคัญในการแปรรูปข้าวเพื่อจำหน่าย และสร้างอาชีพให้คนในชุมชนสืบไป เมื่อชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในการสร้างอาชีพจึงต้องการเผยแพร่วิธีการแปรรูปข้าวอินทรีย์ให้กับคนในชุมชน วัยเรียน วัยทำงาน และผู้สูงวัยมีโอกาสนในการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานศึกษาก็มีความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชน เพื่อให้นักเรียน คนในชุมชน บุคคลทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรมีความรู้ ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง และทำให้นักเรียนในโรงเรียนเกิดความรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง สามารถนำไปประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้ช่วยเหลือครอบครัว และนำทรัพยากรในท้องถิ่นของตัวเองมาต่อยอดพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาคาร โดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อใช้สอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมให้การจัดกระบวนการเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางโดยเน้นการพัฒนาสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ

มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน คือ มุ่งมั่นในการทำงาน อยู่อย่างพอเพียง ใฝ่เรียนรู้ รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ ผู้วิจัยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ที่ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทย และสากลเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการทำงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างพอเพียง และมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวว่า ความหมายของหลักสูตรที่มีผู้กล่าวถึงและใช้กันมากมี 5 ประการ ซึ่งสรุปได้โดยใช้ตัวย่อว่า “Sopea” ซึ่งมาจากความหมายของหลักสูตรแต่ละลักษณะในภาษาอังกฤษ เพื่อง่ายต่อการจดจำ ดังนี้

1. Curriculum as Subjects and Subject Matter (หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาวิชาที่เรียน)
2. Curriculum as Objectives (หลักสูตร คือ จุดหมายที่ผู้เรียนพึงบรรลุ)
3. Curriculum as Plans (หลักสูตร คือ แผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน)
4. Curriculum as Learners’ Experiences (หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน)

5. Curriculum as Education Activities (หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน)

อรัณ บัวศรี (2543) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมายการจัดเนื้อหา กิจกรรมและมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านต่างๆตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Taba (1962) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะการเลือกและจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล

Saylor & Alexander (1974) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ

สิทธิพล อาจอินทร์ (2557) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการศึกษาทุกระดับสามารถใช้หลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

2. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีหลักสูตรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านอันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

3. หลักสูตรเป็นเครื่องมือทำนายอนาคตของการศึกษาชาติ อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีวิสัยทัศน์ ดังนั้น ถ้าหลักสูตรของชาติมีคุณภาพ มีความเหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพที่จะส่งผลให้การศึกษาของชาติมีคุณภาพด้วย

4. หลักสูตรเป็นเครื่องมือบ่งชี้ถึงความสำเร็จของประเทศ เนื่องจากหลักสูตรเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคน ดังนั้น หลักสูตรที่มีคุณภาพที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนให้มีคุณภาพด้วย เพื่อให้คนในชาตินำความรู้ที่ได้รับในการไปพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

5. หลักสูตรเป็นตัวกำหนดลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นในรูปแบบใด เพราะหลักสูตรจะกำหนดวิสัยทัศน์ว่าหลังจากผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับการศึกษาแล้วจะมีคุณสมบัติ คุณลักษณะอย่างไรอันจะแสดงถึงลักษณะของคน และสังคมในอนาคตด้วย

6. หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ จากกระแสการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีการแข่งขันกันด้านเศรษฐกิจของนานาประเทศ ดังนั้น หลักสูตร และการจัดการศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างอาชีพ และรายได้ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้

7. หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน หลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนจะต้องยึดตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

8. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษา หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดทิศทางเป้าหมายในการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษาของประเทศก็จะส่งผลให้มีมาตรฐานการศึกษาเดียวกัน

สังัด อุทรานันท์ (2532) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับท้องถิ่นขึ้นมาเสริมหลักสูตรแกนกลาง และเป็นการปรับหลักสูตรแกนกลางให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น

ธัญพัชร ศรีมารัตน์ (2556) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นการปรับโครงสร้าง เนื้อหา เวลาเรียน เนื้อหา สาระ สื่อการสอนให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมตลอดจนอาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริงทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ (2550) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การจัด หรือสร้างมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่สถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นให้กับผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องตามสภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นนั้น ๆ โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วย

เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ (2560) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การสร้าง และจัดมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียน หรือสถานศึกษา ชุมชน สังคม และท้องถิ่น และองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้กับโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบทชุมชน และความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นนั้น ๆ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

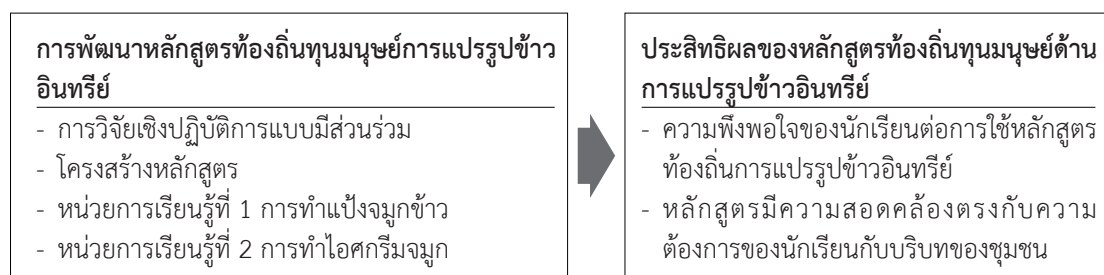
ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางเป็นหลักสูตรที่ทำเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้ทุกคนในประเทศได้พัฒนาการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงหลักสูตรท้องถิ่นที่นักการศึกษา โรงเรียน บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับนักเรียนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนศึกษาสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนบริบทชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาคาร โดยชุมชนมีส่วนร่วม คือ หลักสูตรของคนในท้องถิ่นที่แต่ละท้องถิ่นได้ร่วมกันกำหนดขึ้นโดยผ่านการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และเป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความรู้ ทักษะ ความสามารถ ประสบการณ์ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด รวมทั้งที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาคาร

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) หมายถึง กระบวนการแสวงหาคำตอบของงานวิจัยที่ให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย โดยเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อร่วมกันวางแผนงานดำเนินงานตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งแนวทางการแก้ปัญหา

ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาค้นคว้าให้ได้มาซึ่งคำตอบที่เป็น ข้อมูลความจริงของชุมชน หรือปัญหาที่จะต้องแก้ไข การดำเนินงานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสำหรับการพัฒนา หรือแก้ปัญหา และการติดตามประเมินผล การพัฒนาแก้ไขปัญหาในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ในท้องถิ่น เป็นทั้งผู้ร่วมดำเนินการวิจัย และผู้ได้รับผลลัพธ์ของการวิจัย และจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมครั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาหาข้อมูลความจริง ร่วมกันแก้ปัญหของชุมชนของตนเอง และมีการขับเคลื่อนของคนในชุมชนเป็นกระบวนการที่สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อศึกษาประเด็นปัญหาเชิงพัฒนา และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนของตน ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบด้วย การพิจารณาการเลือกปัญหาการจัดกลุ่มปัญหา โดยผ่านกระบวนการกลุ่มให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการออกแบบการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การรายงาน และนำเสนอเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ และมีความเห็นสอดคล้องกันเพื่อนำไปวางแผนอย่างมีส่วนร่วมการจัดการ การดำเนินการ รวมทั้งการติดตาม และประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนมีคะแนนสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนสอบก่อนเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรัง วิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษา สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปข้าวอินทรีย์ วิทยาการท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนเพื่อนำไปพิจารณา เพื่อสร้างหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การประเมินความเหมาะสมของ องค์ประกอบของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

วิธีดำเนินการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อเก็บข้อมูล โดยการสำรวจ สัมภาษณ์ การสังเกต การประชุมและการทดลองปฏิบัติการสอนตามแนวทางที่กำหนด

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ หนังสือ สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ ข้อมูลในระดับชุมชน เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย และอ้างอิงการอภิปรายผลการวิจัย

แหล่งปฐมภูมิ คือ การเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องในการศึกษาที่ได้มาจากชั้นทุติยภูมิ และ ข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรัง วิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปข้าวอินทรีย์ วิทยาการท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู ตัวแทนนักเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จำนวน 25 คน ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 บุคคลที่เกี่ยวข้องในชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปข้าวอินทรีย์ วิทยาการท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น จำนวน 16 คน

กลุ่มที่ 2 คณะผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ตัวแทนนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัยและคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ตัวแทนคณะครู ตัวแทนนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนการแปรรูปข้าวอินทรีย์ วิทยาการท้องถิ่น ผู้แทน

องค์กรท้องถิ่น การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นำไปสร้างแบบสอบถามความต้องการของนักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2. แบบสอบถามความต้องการหลักสูตร นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาคำถามหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าความสอดคล้องผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยกำหนดเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) แต่ละข้อต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5

3. แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร แบบประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบหลักสูตร โดยการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินความสอดคล้ององค์ประกอบของหลักสูตรให้เกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องแต่ละข้อต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ถือว่าใช้ได้

4. แบบประเมินความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องด้านองค์ประกอบของแผน (Index of Item Objective Congruence: IOC) รายการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67-1.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดสรุปผลได้ว่าสอดคล้อง

5. โครงสร้างหลักสูตร นำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร และการสอนประเมินความเหมาะสมของหลักสูตร และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่นตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

6. แบบประเมินทักษะการปฏิบัติงาน คือ การประเมินทักษะการปฏิบัติงาน และประเมินชิ้นงานในแต่ละระดับคะแนนจะให้เกณฑ์การประเมินแบบรูปรีส์ ทั้ง 5 ด้าน แบบประเมินที่ผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะครูสร้างขึ้นมา ดังนี้ นำแบบประเมินทักษะการปฏิบัติงานให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินผลพิจารณา เพื่อปรับปรุงแก้ไขผลการพิจารณาปรากฏว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.50- 1.00

7. แบบทดสอบ นำไปพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ผลการหาค่าดัชนี พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดความรู้เรื่องการแปรรูปข้าว มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) 0.50-1.00

8. แบบประเมินความพึงพอใจสร้างแบบสอบถาม ประเภทแบบตรวจสอบรายการ (Checklists) และแบบมาตราการจัดอันดับประเมินค่า (Rating Scale) แบบ 5 ตัวเลือก คือ 5 4 3 2 และ 1 นำแบบสอบถามที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาคำถามหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.50 ขึ้นไป พิจารณาคำถามหาค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่า 0.50-1.00 แสดงว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การวิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
1. เพื่อพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้าน การแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียน โรงเรียนบ้านโนนรัง วิทยาคาร โดยชุมชนมี ส่วนร่วม	ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ประธานกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนการแปรรูปข้าว อินทรีย์ วิทยากรท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น ผู้ บริหารสถานศึกษา ตัวแทนครู ตัวแทน นักเรียน จำนวน 36 คน	ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ ความต้องการของท้องถิ่น ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นและ ตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตร	1. แบบบันทึกการ สัมภาษณ์ 2. แบบสอบถามความ ต้องการหลักสูตรการ 3. แบบประเมินความ เหมาะสมของหลักสูตร 4. แบบประเมินความ สอดคล้องของแผนการ จัดการเรียนรู้ 5. โครงสร้างหลักสูตร
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผล ของหลักสูตรท้องถิ่น ทุนมนุษย์ด้านการ แปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียน โรงเรียนบ้านโนนรัง วิทยาคาร โดยชุมชนมี ส่วนร่วม	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 และ 2 จำนวน 25 คน	ขั้นตอนที่ 3 การทดลอง ใช้หลักสูตร ขั้นตอนที่ 4 การประเมิน ผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 จำนวน 25 คน	1. แบบประเมินทักษะ การปฏิบัติงาน 2. แบบทดสอบ 3. แบบประเมินความพึง พอใจที่มีต่อหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเรียงเรียงเขียนเป็นความเรียง ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป นำข้อมูลมาวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่หาร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของระดับความคิดเห็น ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการศึกษา

1) ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการหลักสูตรท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับ 4.79 อยู่ระดับมากที่สุด นำมาพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ การแปรรูปข้าวอินทรีย์เป็นหลักสูตรที่นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม 4.86 รองลงมา คือ การแปรรูปข้าวอินทรีย์เป็นหลักสูตรที่นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ต่อตนเอง และครอบครัว 4.83 การแปรรูปข้าวอินทรีย์เป็นหลักสูตรที่นำไปใช้ประกอบอาชีพในอนาคตได้จริง 4.78 และนักเรียนมีความสนใจที่จะเรียนเรื่องการแปรรูปข้าวอินทรีย์ 4.69 ตามลำดับ

การจัดลำดับความต้องการของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า ความต้องการพัฒนาหลักสูตรการทำไอศกรีมจุกข้าว ร้อยละ 55.56 รองลงมา คือ การทำแบ่งจุกข้าว การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร เพื่อหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำข้อมูลพื้นฐานมาพิจารณา เพื่อสร้างหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย หลักการ และเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัด และประเมินผล และแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่า รายการประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรทั้ง 7 ด้าน มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวม 4.84 นำมาพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า การวัด และประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 5.00 รองลงมา คือ หลักการ และเหตุผลมีค่าเฉลี่ย 4.89 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4.86 สื่อการสอน 4.83 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่น 4.78 เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่น 4.77 กิจกรรมการเรียนการสอน 4.75 ตามลำดับ

2) ด้านประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม พบว่า หลักสูตรมีประสิทธิภาพ โดยพิจารณาจากการทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยการทำแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนสอบหลังเรียนเพิ่มขึ้นจากคะแนนสอบก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์ สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วมใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร เพื่อหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 หลังใช้หลักสูตร จำนวน 25 คน แบบสอบถามความพึงพอใจประกอบด้วยรายการประเมิน 4 รายการ คือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัด และประเมินผลความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาผลปรากฏ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมในระดับมากที่สุด 4.62 เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าด้านที่มีความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการวัดผล และประเมินผลความรู้ ความเข้าใจเนื้อหา นักเรียนมีความพึงพอใจโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.69 รองลงมา คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.62 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยมีความพึงพอใจโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.61 และด้านที่มีความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านเนื้อหา นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.55

อภิปรายผล

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน และตรงกับความต้องการของนักเรียน โดยมีเนื้อหาจำนวน 2 หน่วยการเรียนรู้ คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องการทำแป้งจมูกข้าว และหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การทำไอศกรีมจมูกข้าว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 พบว่า รายการประเมินองค์ประกอบของหลักสูตรทั้ง 7 ด้าน มีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวม 4.84 นำมาพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 5.00 รองลงมา คือ ด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.89 ด้านสื่อการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.86 กิจกรรม การเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.83 การวัด และประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.78 หลักการ และเหตุผลมีค่าเฉลี่ยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.77 และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.75 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์ (2550) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่อง ประเพณีลากพระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางตาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบเหมาะสม และสอดคล้องทุกประเด็นที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับดี และผลการทดสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และปราชญ์ชาวบ้านต่อหลักสูตรท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด และยังสอดคล้องกับ นิธิโรจน์ เกษมฤทธิ์ขจร และคณะ (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์สมุทรสาคร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า หลักสูตรท้องถิ่นใช้กระบวนการทางสังคม 5 ขั้นตอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน เน้นกิจกรรมการฝึกปฏิบัติมีลักษณะบูรณาการเนื้อหาสาระในท้องถิ่นเพื่อทำให้เกิดอัตลักษณ์ภายในตัวผู้เรียน หลักสูตรท้องถิ่นประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง สาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน แนวการวัดและประเมินผล แล้วนำร่างหลักสูตรให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม พบว่าหลักสูตรท้องถิ่นฯ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเมื่อนำหลักสูตรท้องถิ่นไปทดลองใช้ พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจอัตลักษณ์สมุทรสาครสูงกว่าก่อนพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีคุณลักษณะการเกิดอัตลักษณ์สมุทรสาครในระดับดีทั้งในภาพรวมและรายได้ทุกด้าน

2. ประสิทธิภาพของหลักสูตรท้องถิ่นทุนมนุษย์ด้านการแปรรูปข้าวอินทรีย์สำหรับนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนรังวิทยาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้พิจารณาจากการทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินผลการใช้หลักสูตร ใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตร เพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 หลังใช้หลักสูตร จำนวน 25 คน แบบสอบถามความพึงพอใจประกอบด้วยรายการประเมิน 4 รายการด้านคือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผลความรู้ ความเข้าใจเนื้อหา ผลปรากฏ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจเฉลี่ยโดยรวมในระดับมากที่สุด 4.62 เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่าด้านที่มีความพึงพอใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านเนื้อหา นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.69

เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เนื้อหาเป็นเรื่องที่นักเรียนต้องการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.84 เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นมีความน่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.72 เนื้อหาเป็นเรื่องที่นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.68 และ เนื้อหาบอกขั้นตอน และวิธีการแปรรูปข้าวอินทรีย์ ชัดเจน เนื้อหาเป็นประโยชน์นำไปประยุกต์ใช้ได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.60 รองลงมาคือ ด้านสื่อ การเรียนการสอนผลปรากฏ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.62 เมื่อนำมา พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สื่อการสอนสามารถนำไปใช้งานได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.76 สื่อการสอน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.64 สื่อการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การ เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.60 สื่อการสอนเหมาะสมกับเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.56 สื่อการสอนน่าสนใจและดึงดูดความสนใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.56 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจโดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4.61 เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนเข้าใจขั้นตอนการทำงาน และสามารถปฏิบัติเองได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.65 นักเรียน มีความสนุกสนานระหว่างร่วมกิจกรรม นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม และช่วยเหลือกันในขณะทำงาน นักเรียน มีความสุขที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.60 และด้านที่มี ความพึงพอใจมีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผลความรู้ ความเข้าใจเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ ในระดับมากที่สุด 4.55 เมื่อนำมาพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.68 ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายตรงตามสภาพจริงมีค่าเฉลี่ยอยู่ ในระดับมากที่สุด 4.60 มีการวัดและประเมินผลทักษะขั้นตอนการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.56 การวัดและประเมินผลความรู้ ความเข้าใจเนื้อหา ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.52 และมีการวัด และประเมินผลชิ้นงาน ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด 4.51 ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิธิโรจน์ เกษมฤทธิ์ขจร และคณะ (2560) กล่าวว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นฯ พบว่า หลังการพัฒนา นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจอัตลักษณ์สมุทรสาคร สูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.54, S.D.=0.43) โดยผู้เข้ารับการพัฒนาศึกษาได้รับการพัฒนาพฤติกรรมที่ระบุในหลักสูตรมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.78, S.D.=0.42) รองลงมา คือ กิจกรรมการอบรมได้ฝึกปฏิบัติเน้นการคิดวิเคราะห์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{X}$ =4.72, S.D.=0.45) ตามลำดับ และสอดคล้องกับ เยาวเรศ ภักดีจิตร และคณะ (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วม ของชุมชนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น และพัฒนาฐานความรู้กลุ่มแม่บ้านสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัย พบว่า การทดลองใช้ และประเมินความพึงพอใจต่อการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่บ้านสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี ผลการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่บ้านสะแกกรัง จังหวัดอุทัย พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อผลการใช้ฐานความรู้กลุ่มแม่บ้านสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.18) และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อผลการใช้ ฐานความรู้กลุ่มแม่บ้านสะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.91)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

- 1) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่น ๆ มีการขยายผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปสู่โรงเรียน

หรือชุมชนอื่น โดยสามารถนำวิธีการจัดการเรียนการสอน การประเมินผลไปปรับด้านเนื้อหาการสอนให้เข้ากับบริบทของชุมชน ความต้องการของชุมชน และความพร้อมของโรงเรียน

2) การมีส่วนร่วมของบุคคลในชุมชนส่งผลดีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างเป็นระบบเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน เกิดความรัก ความสามัคคี และเกิดความภาคภูมิใจในการพัฒนาการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องอื่น ๆ ให้มีความหลากหลายทั้งด้าน เนื้อหา การพัฒนา ผู้เรียนให้มีความกล้าแสดงออก สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ชุมชน วิทยากรท้องถิ่น และหน่วยงานของรัฐ เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาอื่น

เอกสารอ้างอิง

ัญพัชร ศรีมาร์ตน์. (2556). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงาน เรื่องการสานตอกไม้ไผ่สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสันทราย อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่. ปรินญา ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จารย์ บัวศรี. (2543). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธนธการพิมพ์.

นิธิโรจน์ เกษมฤทธิ์จักร และคณะ. (2560). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์สมุทรสาคร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. 19 (2), 108-119.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เยาวเรศ รักดีจิตร และคณะ. (2560). โครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นและการ พัฒนารู้น้ำส้มแม่สะแกกรัง จังหวัดอุทัยธานี. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. 7 (13), 51-66.

รัฐศาสตร์ สุขสวัสดิ์. (2550). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องประเพณีลาก พระ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านบางดาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 1. ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

วิรัตน์ โพธิ์ศรีเรือง. (2562, กรกฎาคม 6). ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์.

สงัด อุทรานนท์. (2532). พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ. (พ.ศ. 2560-2579) กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สำลี ทองธิว. (2545). แนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรหลักและสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราเอกสาร ทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิพล อาจอินทร์. (2557). การพัฒนาหลักสูตร. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

References

Bobbit. (1981). **The Curriculum**. Boston: Houghton Mifflin.

Taba H. (1962). **Curriculum Development Theory and Practice**. New York: Harcc Brace & World, INC.

Saylor, J.G. and Alexander, W.M. (1974). **Planing Curriculum for Schools**. New York: Holt Rineehart and Winston.

ผู้เขียน

นางสมพิศ สีตะสุด

หลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

234 ถนนเลย-เชียงคาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย 42000

e-mail: sompit.sit@lru.ac.th

